

Het mond- en klauwzeer in Groot-Britannië gedurende het jaar 1883

<https://hdl.handle.net/1874/235801>

ODA 5142

**Het mond- en klauwzeer in Groot-Britannië
gedurende het jaar 1883.**

Vf. C. 3276.

In een der verslagen van het Departement van Landbouw — uit welke in dit rapport het een en ander omtrent de jongste epidemie van mond- en klauwzeer in Groot-Britannië is overgenomen — komt eene merkwaardige opmerking voor, die gelijk schijnt te staan met eene bekentenis, dat die ziekte alreeds sedert geruimen tijd in Engeland het karakter eener inheemsche ziekte heeft aangenomen.

De ondervinding der laatste veertig jaren, zoo zegt dit verslag, heeft geleerd, dat de hevige uitbarstingen van het mond- en klauwzeer periodiek plaats vinden. Iedere hevige uitbarsting wordt gevolgd door eene periode van rust, »waarin de ziekte in slapenden toestand verkeert, *nooit geheel verdwijnende*, doch slechts in geringe mate de aandacht tot zich trekkend.” De perioden, waarin de ziekte een hevig en epidemisch karakter aanneemt, hebben eenen gemiddelden duur van twee jaren, terwijl het tijdperk, waarin zij slaapt, gewoonlijk anderhalf jaar duurt. Dit verschijnsel verklaart het Departement voor Landbouw door de volgende theorie: »de ziekte, wanneer haar vrije loop gelaten wordt, grijpt alles aan, wat daarvoor vatbaar is en binnen haar bereik komt, en, na op deze wijze uitgewoed te hebben, slaapt zij, totdat zij een nieuw geslacht dieren vindt om aan te grijpen.”

Tot heden telde men in Groot-Britannië tien dergelijke epidemieën van mond- en klauwzeer.

1ste epidemie. De ziekte vertoonde zich voor het eerst in Engeland, of trok er althans voor het eerst de aandacht in Augustus 1839, bleef heerschen gedurende de jaren 1840 en 1841 en begon af te nemen in 1842.

2de epidemie. Deze nam haren aanvang in 1845 en duurde eveneens twee en een half jaar.

3de epidemie. Begint in 1849 en duurt iets langer dan de beide vorigen.

4de epidemie. De ziekte brak uit in 1861 en begon af te nemen in 1863.

5de epidemie. Aanvang in den zomer van 1865; de ziekte was bijna geheel verdwenen in 1867.

6de epidemie. Nam haren aanvang in 1869 en verdwijnt in de tweede helft van 1872.

7de epidemie. Brak uit in 1874 en begon af te nemen in den herfst van het volgende jaar.

8ste epidemie. Deze nam haren aanvang in December 1876, begon te verminderen in de eerste maanden van 1878 en was bijna geheel verdwenen in de laatste helft van dat jaar.

9de epidemie. Begint in de eerste weken van 1879; gedurende de negen eerste maanden van het volgende jaar scheidt de ziekte geheel verdwenen te zijn.

10de epidemie. De loop, dien de jongste uitbarsting der ziekte in Groot-Britannië nam, was geheel afwijkend van dien, welke, zooals wij zagen, bij de vroegere epidemieën werd waargenomen. In een vorig rapport werd alreeds vermeld, dat de Britsche veehouders de eerste oorzaak dier uitbarsting algemeen meenen te vinden in den invoer van vee uit het buitenland, en wel in eene lading Fransch vee, die in September 1880 te Deptford ontscheept werd en waaronder eenige gevallen van mond- en klauwzeer werden ontdekt. Wat hiervan zij, op den 1sten October van dat jaar vertoonde zich de ziekte in een stal te Londen, en bijna gelijktijdig daarmede kwam het bericht, dat zij in de graafschappen Kent en Bedfordshire was uitgebroken. Weldra greep de ziekte verder om zich, en tegen het einde des jaars was zij over bijna geheel Engeland verspreid. De 32,378 gevallen van mond- en klauwzeer, die in den loop van 1880 voorkwamen, verdeelen zich bijna uitsluitend over de drie laatste maanden van dat jaar.

Gedurende het daarop volgende (1881) werden 183,046 stuks vee aangetast. De besmetting nam in dit jaar niet regelmatig en trapsgewijze in omvang en hevigheid toe; in tegendeel, het ziektecijfer klom en daalde afwisselend op de meest onregelmatige wijze, zoodat bijv. in de vier weken eindigende den 15den Januari, 956, gedurende hetzelfde tijdperk eindigende den 9den April, 145 en gedurende de gelijke perioden eindigende den 27sten Augustus en den 17den December, 479 en 45 stallen door mond en klauwzeer aangegrepen werden.

Had de ziekte den loop der vorige epidemieën genomen, dan zoude zij in het nu volgend jaar (1882), in de maanden Mei, Juni en Juli, haar toppunt moeten hebben bereiken, om van af dat tijdstip in hevigheid te verminderen.

Dit was echter geenszins het geval. Gelijk in het vorige jaar werd een hoogst onregelmatig klimmen en dalen in het ziektecijfer waargenomen, terwijl het totaal der gevallen aanmerkelijk geringer was dan in 1881 en slechts 37,950 bedroeg. Doch juist gedurende de drie genoemde maanden was de ziekte het minst hevig: van 6 Mei tot 3 Juni werden 68, van 3 Juni tot 1 Juli 19, en van 1 Juli tot 29 Juli 53 stallen aangetast. Daarentegen nam zij aan het einde des jaars eerder in hevigheid toe; het aantal stallen, dat door de ziekte werd aangegrepen, bedroeg van den 21sten October tot den 18den November 235, en van laatstvermelden datum tot den 16den December 433.

Steeds den loop van vroegere epidemieën volgend, had nu de ziekte in 1883 voortdurend in hevigheid moeten verminderen om tegen het midden des jaars geheel te verdwijnen — of liever, langzaam en onbemerikbaar gedurende de tijdruimte van een jaar of anderhalf jaar

voort te smeulen. In plaats hiervan was gedurende de eerste zeven maanden des jaars het vier-wekelijksch cijfer van aangetaste stallen gemiddeld hooger dan in het vorige, terwijl de ziekte zich, afwisselend in meerdere en mindere mate, ook weder voordeed in de beide andere gedeelten van Groot-Britannië, — Wales en Schotland (1) — die gedurende de twee voorafgaande jaren daarvan bijna geheel bevrijd waren geweest. En eindelijk, juist op het oogenblik dat zij geheel had moeten verdwijnen, begon zij plotseling met verdubbelde kracht te woeden.

Het kan misschien zijn nut hebben, hier in eenige bijzonderheden te treden aangaande den loop dien de epidemie in het jaar 1883 nam, aangezien daaruit ten duidelijkste blijkt, dat — hoe moeilijk het ook moge zijn eene in zoo hooge mate besmettelijke ziekte als het mond- en klauwzeer uit te roeien — door doortastende en consequent toegepaste praeventieve maatregelen, bovenal ook door strenge afzondering van het besmette vee, het kwaad binnen betrekkelijk enge grenzen kan beperkt worden, terwijl, wanneer aan de ziekte vrije loop wordt gelaten, hare verspreiding zorgwekkende afmetingen aanneemt.

In de laatste dagen van December 1882 en gedurende de eerste weken van 1883 scheen het alsof de ziekte had uitgewoed en wilde gaan afnemen, doch alreeds in de derde week van Januari begon zij zich wederom verder te verspreiden, en tegen het einde dier maand heerschte zij in Engeland in acht en dertig graafschappen, alsook in de hoofdstad Londen. Daarbij kwam, zooals wij zagen, dat het mond- en klauwzeer zich weldra ook in Schotland vertoonde, welk gewest, sedert het uitbarsten der ziekte onder het Engelsche vee in 1880, daarvan bevrijd was gebleven, vooral wel ten gevolge eener verordening, waarbij de invoer van bedoeld vee in Schotland verboden werd. Het was in het begin van Februari, dat zich het eerste geval der ziekte in dit onderdeel der Britsche monarchie voordeed; tegen het einde dier maand waren alreeds 178 stallen daardoor aangetast en had de epidemie zich over 16 der Schotsche graafschappen uitgebreid.

Onder deze omstandigheden vaardigde de Privy Council eene verordening uit — de »Markets and Fairs Temporary Order” — toepasselijk op geheel Groot-Britannië, dus ook op de niet door mond- en klauwzeer besmette districten, waarbij het houden van markten of andere openbare verkoopingingen van *fokvee* verboden werd, tenzij daartoe eene speciale vergunning van den Privy Council zelf was verkregen. Diezelfde verordening bepaalde, dat eveneens geene markten of andere openbare verkoopingingen van *slachtvee* zouden mogen plaats vinden zonder bijzondere vergunning der plaatselijke overheden, welke die vergunning slechts zouden mogen verleenen onder de volgende voorwaarden:

---

(1) In Schotland kwamen in het jaar 1881 geene gevallen van mond- en klauwzeer voor; in 1882 werden twee stallen door de ziekte aangetast.

1°. dat de dieren, alvorens op het marktterrein te worden toegelaten, met een voorgeschreven teeken gemerkt worden;

2°. dat zij, al dan niet verkocht, binnen zes dagen worden afge-
maakt, en

3°. dat zij, na het verlaten der markt, op geene andere openbare
plaats ten verkoop worden aangeboden.

Deze bepalingen traden in werking op den 15den Februari, en de
goede gevolgen bleven niet achterwege. Gedurende de week, waarin
zij begonnen te werken, werden 365 stallen door de ziekte aangetast;
na verloop van zes weken daalde het aantal aangetaste stallen tot
114 in ééne week.

Intusschen was de ziekte nog langs een anderen weg Engeland
binnengedrongen. Gelijk Schotland, had ook Ierland getracht, toen het
mond- en klauwzeer in 1880 onder het Engelsche vee uitbrak, zich daar-
tegen te vrijwaren door strenge voorzorgsmaatregelen, waaronder eene
verbodsbepaling op den invoer van vee uit Engeland. Gedurende geruimen
tijd hadden deze maatregelen het gewenschte gevolg, doch in den loop
van Januari 1883 werd de ziekte naar Ierland overgebracht. Op welke
wijze dit geschiedde valt niet met zekerheid te zeggen, doch vermoede-
lijk werd de smetstof voortgeplant door de kleederen van veedrijvers
die van de Engelsche markten terugkeerden. Spoedig verspreidde zich
de epidemie over een groot gedeelte van het eiland, en het bleek weldra
dat verscheidene uitbarstingen in Engeland aan den invoer van Iersch
vee toe te schrijven waren. Tot bestrijding van dit nieuwe gevaar,
vaardigde de Privy Council op den 23sten Februari eene verordening
uit, waarbij aan de plaatselijke overheden de bevoegdheid werd ge-
geven den invoer van vee uit Ierland in hunne districten te verbieden
of wel aan maatregelen van voorzorg te onderwerpen. Van die be-
voegdheid werd evenwel door slechts weinigen der plaatselijke autori-
teiten gebruik gemaakt en Ierland bleef dan ook bij voortduring nieuwe
smetstof aanvoeren.

Zooals hierboven werd aangetoond, nam, ten gevolge der daarver-
melde tijdelijke verordening op het houden van markten enz., de ziekte
gedurende een zestal weken in hevigheid af. Zij had zich evenwel naar
alle richtingen heen verspreid en hierin was in den loop der maand
Maart geene gunstige verandering gekomen; met uitzondering van
Hereford, Monmouth en Westmoreland kwam om dezen tijd de ziekte
in alle Engelsche graafschappen voor. Ofschoon dus het oogenblik zeker
nog niet gekomen was om de verordening op te heffen, ging de Privy
Council tegen het einde der maand Maart hiertoe over, vermoedelijk
wel tegen zijne eigene overtuiging en gedwongen door de ontevreden-
heid en verbittering, welke hare bepalingen onder de Engelsche vee-
houders hadden teweeggebracht.

De »tijdelijke verordening» trad buiten werking op den 1sten April
en werd op dien dag vervangen door eene nieuwe verordening, de
»Infected Districts Markets and Fairs Order», toepasselijk op Engeland,
Wales en Schotland. Ingevolge deze verordening was voor het

houden van markten enz. van slacht- of ander vee in districten, waarin zich geen besmet erf bevond, niet langer eene vergunning vereischt, terwijl zij bovendien aan de plaatselijke overheden in districten, waarin zich een dergelijk met mond- en klauwzeer besmet erf zoude bevinden, de bevoegdheid toekende, vergunning te verleen tot het houden van markten, openbare veilingen enz. zoowel van fokvee als van slachtvee.

De verordening liet het verder geheel aan de genoemde autoriteiten over, te bepalen, welke voorzorgsmaatregelen op deze markten zouden zijn in acht te nemen.

Van de haar toegekende bevoegdheid werd door vele plaatselijke overheden gebruikt gemaakt om wederom vergunning te verleen tot het houden van markten niet alleen van slachtvee, maar ook van fokvee, en hieraan meenen de inspecteurs van den Privy Council het te moeten toeschrijven, dat tegen het midden der maand April het wekelijksch ziektecijfer opnieuw begon te stijgen en de epidemie in vele graafschappen weder verder om zich greep.

Tegen het einde der maand Mei evenwel nam de ziekte wederom in hevigheid af, terwijl op dat tijdstip ook de toestand in Wales veel verbeterd en de epidemie aldaar bijna geheel verdwenen was. In Schotland, waar, zooals wij zagen, de ziekte in de maand Februari plotseling vrij groote afmetingen had aangenomen, werd zij, ten gevolge der doortastende maatregelen door de plaatselijke overheden genomen, spoedig in haren loop gestuit. Het aantal stallen in den loop der maand Maart aangetast was aanmerkelijk geringer, en aan het einde dier maand was men er in geslaagd de ziekte in vier graafschappen uit te roeien. Met zoo goed gevolg werd gedurende de beide volgende maanden de ziekte door de genoemde autoriteiten bestreden, dat in de laatste week van Mei de epidemie tot één Schotsch graafschap, Forfar, beperkt was.

Op den 14den Juni werd de verordening op het houden van markten enz. van den 1sten April vervangen door eene nieuwe — de »Regulation of Markets and Fairs Order» — waarbij de verplichting tot het aanvragen van vergunning voor het houden van markten enz. van slacht- en ander vee in besmette districten opgeheven werd, doch aan de plaatselijke overheden de bevoegdheid werd toegekend, die markten enz. te verbieden of aan maatregelen van voorzorg te onderwerpen, indien zij gehouden werden binnen een afstand van vijf Engelsche mijlen van een met mond- en klauwzeer besmet erf.

De verbetering van den sanitairen toestand, die in Engeland in het laatste gedeelte der maand Mei werd waargenomen, maakte in den loop van Juni verdere vorderingen, zoodat het ziektecijfer in de laatste week dier maand het minimum voor 1883 bereikte. Slechts 46 stallen werden in die week door mond- en klauwzeer aangetast. Daarentegen vertoonde de epidemie zich weder in Wales en verspreidde zij zich opnieuw in Schotland over zeven graafschappen.

Gedurende de maand Juli nam zij in eenige noordelijke graafschappen

van Engeland, zij het dan ook slechts in geringe mate, in omvang toe, bleef echter in de overige bij voortdoring afnemen. Wales werd wederom geheel vrij van besmetting, terwijl in Schotland, dank zij de krachtdadige houding der plaatselijke overheden, het aantal gevallen onbeduidend was, en in de hoofdstad Londen sedert geruimen tijd geen spoor der ziekte was waargenomen.

In het begin van Augustus echter nam de epidemie plotseling en geheel onverwacht groote afmetingen aan. Het aantal aangetaste stallen verdubbelde van week tot week, en vooral in de weiden-districten verspreide de ziekte zich met buitengewone snelheid, waarschijnlijk ten gevolge der omstandigheid, dat op dit oogenblik de graslanden voor het vee geopend werden. In Schotland bleef het aantal gevallen gering; daarentegen vertoonde zich de ziekte opnieuw in Londen.

Hier valt te bemerken, dat juist op dit kritieke tijdstip, ten gevolge van successievelijk uitgevaardigde verordeningen, het houden van markten en andere verkoopingën, zoowel van fokvee als van slachtvee, alsook het verkeer van het vee in het algemeen, geheel onder de controle der plaatselijke overheden stond. Hieraan wordt het door den hoofd-inspecteur van het Landbouw-Departement geweten, dat thans de epidemie grootere verhoudingen aannam dan op eenig ander tijdstip sedert het uitbreken der ziekte in 1880. Gedurende de maand September werden niet minder dan 4768 stallen aangetast en heerschte de ziekte in alle Engelsche graafschappen op zeven na, terwijl dit in Wales wederom in vijf het geval was. Schotland bleef zoo goed als vrij van besmetting.

In October nam de epidemie trapsgewijze in hevigheid af, doch bleef het ziektecijfer bij voortdoring hoog. De epidemie heerschte, met weinige uitzonderingen, in alle Engelsche graafschappen. In Wales werd zij binnen de vijf besmette graafschappen beperkt, terwijl zij in Schotland geheel werd uitgeroeid.

De maanden November en December brachten in den sanitairen toestand van Engeland geene verbetering. Ditzelfde kan met betrekking tot Wales gezegd worden. In Schotland werd de besmetting in de helft der maand November opnieuw overgebracht door eene kudde Iersch vee. De epidemie verspreide zich aanvankelijk met groote snelheid, doch de Schotsche overheden gingen ook thans wederom op zoo doortastende wijze te werk, dat men in dat gewest aan het einde des jaars de ziekte bijna geheel meester was.

Ten einde de epidemie krachtdadiger te kunnen tegengaan, vaardigde de Privy Council in November eene nieuwe »Markets and Fairs Temporary Order» uit, overeenstemmend met de verordening op het houden van markten enz., die van den 15den Februari tot den 1sten April van kracht was geweest en destijds zooveel tot de beteugeling der ziekte had bijgedragen. Deze verordening, waardoor die van den 14den Juni werd opgeheven, trad in werking op den 26sten December, en het is wel aan geen twijfel onderhevig, dat het afnemen der ziekte,

dat kort daarna een aanvang nam, voor een groot gedeelte aan haren invloed is toe te schrijven. (1)

Tot verduidelijking van den loop der ziekte gedurende het laatste jaar kan dienen de hiervolgende tabel, uit de wekelijksche opgaven van het Landbouw Departement samengesteld, vermeldende het aantal stallen en stuks vee, dat gedurende de daarin aangeduide vierwekelijksche perioden door het mond- en klauwzeer werd aangetast.

4 weken eindigende met	Stallen.	Stuks vee.	4 weken eindigende met	Stallen.	Stuks vee.
27 Januari. .	363	6,934	11 Augustus.	547	17,766
24 Februari.	1099	24,224	8 September	3852	76,933
24 Maart . .	698	31,012	6 October . .	4067	91,101
21 April. . .	435	20,099	3 November.	2524	53,924
19 Mei. . . .	459	14,545	1 December.	2542	53,664
16 Juni . . .	285	11,641	29 December.	1617	49,164
14 Juli . . .	244	10,138			

Deze cijfers leveren voor het jaar 1883 een totaal op van 18,732 stallen en 461,145 stuks vee, welke door de ziekte werden aangetast. Hiervan :

in Engeland 430,614 dieren op 17,838 stallen ;

» Wales 9,809 » » 438 »

» Schotland 20,722 » » 456 »

In ronde cijfers, werd ongeveer 1½ pct. van het Britsche vee door het mond- en klauwzeer aangegepen. Immers de veestapel van Groot-Britannië bestond op den 5den Juni van het afgelopen jaar uit 5,962,779 runderen, 25,068,271 schapen en 2,617,757 vakens, uitmakende te zamen 33,648,807 stuks.

De nu volgende tabel bevat eenige nadere gegevens omtrent den veestapel op genoemden datum en toont aan hoe de ziektegevallen over de drie onderdeelen van Groot-Britannië en over de verschillende veesoorten verdeeld waren.

(1) In de week vóór Kerstmis bedroeg het aantal aangetaste stallen 387; dit aantal daalde in de tweede week van Februari 1884 tot 53, terwijl gedurende de maand Mei jl. slechts 23 stallen door de ziekte werden aangegepen.

	Aantal stallen waarin de ziekte uitbrak.	RUNDEREN.		SCHA
		aantal stuks op 5 Juni.	door mond- en klauwzeer aangetast.	aantal stuks op 5 Juni.
Engeland	17,838	4,216,625	204,210	15,594,660
Wales	438	651,837	5,409	2,581,250
Schotland	456	1,094,317	9,760	6,892,361

Aanmerking. De 32 geiten die door mond- en klauwzeer werden

Van de 461,145 dieren die door de ziekte werden aangetast, herstelden 429,114, 5941 stierven, 2726 werden afgemaakt en 26,857 waren aan het einde des jaars nog aan de ziekte lijdende.

Eenige nadere gegevens hieromtrent zijn vervat in de onderstaande tabel.

VEESOORTEN.	Aantal dieren door de ziekte aangetast.	Afgemaakt. (1)	Gestorven.	Nog ziek aan het einde des jaars.
<i>Engeland.</i>				
Runderen	204,120	1,656	1,616	—
Schapen	203,624	86	1,498	—
Varkens	22,839	442	1,702	—
Totaal	430,583	2,184	4,816	26,514
<i>Wales.</i>				
Runderen	5,409	6	52	—
Schapen	3,395		44	—
Varkens	1,005		86	—
Totaal	8,809	6	182	11
<i>Schotland.</i>				
Runderen	9,760	272	147	—
Schapen	10,473	261	716	—
Varkens	488	2	78	—
Totaal	20,722	535	941	332

(1) De als afgemaakt vermelde dieren waren hoofdzakelijk runderen waarbij de ziekte op markten of in de slachthuizen ontdekt werd.

PEN.	VARKENS.		Veestapel op 5 Juni.	Totaal der aangetaste dieren.
	aantal stuks op 5 Juni.	door mond- en klauwzeer aangetast.		
20,624	2,231,195	22,839	22,042,480	430,583
3,395	229,964	1,005	3,463,051	9,809
10,473	156,598	488	8,143,276	20,721

aangetast, zijn in deze en in volgende tabellen buiten rekening gelaten.

Ter vergelijking van den toestand met dien van vorige jaren volgt hier ten slotte eene tabel, houdende opgave van den veestapel van Groot-Britannië op den 4den of 5den Juni der vijf laatste jaren en van het aantal gevallen van mond- en klauwzeer in elk jaar.

	Veestapel op den 4den of 5den Juni.	Aantal stallen waarin de ziekte uitbrak.	Aantal aange- taste dieren.
1879.	36,104,995	137	15,947
1880.	34,531,938	1461	32,378
1881.	32,540,785	4833	183,046
1882.	32,637,661	1970	37,950
1883.	33,684,807	18,732	461,145

Uit deze tabel blijkt o. a. dat de Britsche veestapel van 5 Juni 1882 tot 5 Juni 1883 met 1,047,146 stuks toenam. Ondanks de hevigheid waarmede het mond- en klauwzeer gedurende de vijf laatste maanden van het afgelopen jaar gewoed heeft, bedroeg die vermeerdering aan het einde daarvan toch nog 1,010,355 stuks, nl. 155,060 runderen, 748,000 schapen en 107,355 varkens.

Zooals reeds vroeger werd opgemerkt, wordt in Engeland als de eerste oorzaak van het uitbreken der epidemie in 1880 algemeen beschouwd de gevallen van mond- en klauwzeer, welke in de maand September van dat jaar, onder eene lading Fransch vee te Deptford ontdekt werden. Ofschoon dit zeker tot de mogelijkheden behoort, zoo is het echter tot nog toe niet gelukt eenig verband aan te toonen tusschen die gevallen en het eerste geval onder het Engelsche vee,

dat zich korten tijd daarna, op den 1sten October, in eene melkerij te Londen voordeed. Bovendien, bijna gelijktijdig met de ontdekking van dit geval, kwam gelijk wij hierboven zagen, het bericht dat de ziekte in Kent en Bedfordshire was uitgebroken. Veel waarschijnlijker is het, dat de ziekte, die, zooals vermeld staat in een verslag van het Landbouw-Departement, in de eerste maanden van het jaar 1880 geheel verdwenen »*scheen*» te zijn, in werkelijkheid geenszins was uitgeroeid, doch slechts onbemerkt voortsmeulde, tot dat de omstandigheden hare verdere ontwikkeling begunstigden.

Gelijk van het ontstaan, zoo draagt ook het buitenland, in de oogen van de Engelsche veehouders, de schuld van het zonderlinge beurtelingsche af- en toenemen van de hevigheid der ziekte, dat de jongste epidemie kenmerkte. Telkenmale dat de epidemie grootere afmetingen aannam, was dit, volgens hen, te wijten aan het overbrengen van nieuwe smetstof door buitenlandsch vee. Het is wel haast overbodig te vermelden, dat voor die bewering nog nooit een schijn van bewijs werd aangevoerd. Het Departement voor Landbouw is op dit punt eene geheel andere meening toegedaan en vindt de oorzaak van het beurtelings af- en toenemen der ziekte gedurende de laatste epidemie »in het zeldzaam ingewikkeld systeem van maatregelen tot voorkoming van de verspreiding der ziekte, dat gedurende die drie jaren in toepassing werd gebracht, een systeem dat, wat de gestrengheid daarvan aangaat, verschillend was in verschillende perioden van het jaar, en nog in hoogere mate, wat aangaat de energie, waarmede het in de verschillende districten werd uitgevoerd. Wanneer gedurende een gedeelte van het jaar markten en het verkeer van fokvee beperkt of volstrekt niet geoorloofd waren, nam het mond- en klauwzeer af, doch slechts om verder voort te schrijven, zoodra die beperkingen werden opgeheven. In sommige districten werd de ziekte door middel van doortastende maatregelen in haren loop gestuit; in andere liet men haar haar vrijen koers, zonder eenige ernstige poging te doen om hare verspreiding tegen te gaan. Het kwam dikwijls voor, dat de onverschilligheid der plaatselijke overheden in een gedeelte van het land oorzaak was, dat de ziekte zich over eene groote uitgestrektheid verspreidde, en in vele gevallen waren nieuwe uitbarstingen daarvan te wijten aan het vervoer van besmet vee in strijd met de bestaande wettelijke bepalingen, bij welk vervoer gebruik werd gemaakt van nagemaakte of vervalschte vergunningen. Op deze wijze werden de door sommige plaatselijke overheden met de meeste zorg beraamde voorzorgsmaatregelen verijdeld.» (Rapport van wege het Departement voor Landbouw aan den Privy Council.)

Geheel uit de lucht gegrepen is de bewering, dat de hevigheid, waarmede de ziekte in de laatste helft des vorigen jaars optrad, te wijten is aan den invoer van besmet vee uit het buitenland. Die bewering wordt door de feiten volkomen gelogenstraft. Van de 90 ladingen vee uit het buitenland, waaronder in 1883 gevallen van mond- en klauwzeer ontdekt werden, kwamen 87 in de eerste helft van het jaar in Engeland aan. Hiervan 58 ladingen in de drie eerste

maanden, voornamelijk uit Frankrijk, waarom dan ook van af den 7den April de invoer van vee uit dat land onvoorwaardelijk verboden werd. In de maand Juni werd de ziekte in vier ladingen ontdekt.

In de tweede helft des jaars daarentegen kwamen slechts onder drie ladingen gevallen van mond- en klauwzeer voor. Dit was het geval met eene lading uit Nederland, die te Grimsby ontscheept werd op den 8sten Juli, dus ongeveer vier weken vóór het tijdstip, waarop de epidemie in hevigheid begon toe te nemen. De beide andere ladingen, waarvan de eene uit Duitschland, de andere uit Nederland afkomstig was, werden te Grimsby en te Londen ontscheept op den 29sten October en den 11den November, toen het ziektecijfer al reeds geringer geworden was. De president van den Privy Council verklaarde dan ook in de zitting van het Hoogerhuis van 14 Februari ll., dat zelfs geen schijn van verband te vinden was tusschen deze gevallen van mond- en klauwzeer onder buitenlandsch vee en den loop dien de epidemie in Engeland genomen had.

In waarheid moet het plotseling herleven en het hevige optreden der epidemie in de laatste helft van het jaar aan een samenloop van omstandigheden en aan oorzaken van zeer verschillende aard toegeschreven worden. Het reeds hierboven aangehaalde rapport van het Departement van Landbouw bevat, met betrekking hiertoe, de volgende opmerking: »Men moet in het oog houden, dat tijdens de epidemie, van October 1880 tot het midden van 1883, een groot aantal dieren tegen besmetting beveiligd was geworden door middel van de verordeningen die gedurende dien tijd van kracht waren, niettegenstaande de onvolledige wijze, waarop daaraan uitvoering werd gegeven. Het kleine aantal dieren, dat door de ziekte werd aangetast in vergelijking met vroegere epidemieën (1), is een bewijs dat sanitaire maatregelen de ziekte binnen zekere grenzen beperken (an evidence of the controlling effect of sanitary measures). Deze maatregelen echter, men moet het bekennen, brachten in dit geval slechts eene storing in den natuurlijken loop der ziekte te weeg en noodzaakten die dieren die onder gewone omstandigheden onmiddellijk hun tribuut aan de ziekte zouden hebben betaald, den dag van afrekening te verschuiven, om ten slotte evenwel hunne schuld in termijnen af te doen ». In andere woorden: de sanitaire maatregelen — isoleering van besmette erven, beperking van de vee-beweging door het verbieden van markten

---

(1) Het aantal dieren dat van October 1880 tot aan het einde van 1883 door de ziekte werd aangetast, bedraagt niet voluit 800,000. Gedurende de epidemie, die haren aanvang nam in 1869, werden, tot op het tijdstip waarop zij in 1872 begon af te nemen, niet veel minder dan 3,000,000 stuks vee door het mond- en klauwzeer aangegrepen. Hierbij moet men in het oog houden, dat sedert 1869 de veestapel aanmerkelijk was toegenomen.

enz. — hebben het aantal ziekte-gevallen verminderd, doch den duur der epidemie verlengd en eene ophooping van gevallen op een zeker oogenblik bewerkstelligd.

Groote schuld aan de hevigheid der ziekte in de laatste helft van 1883 droeg buiten eenigen twijfel de voortdurende invoer van besmet vee uit Ierland. Vooral door varkens werd de smetstof uit dat gewest naar Engeland overgebracht. De meeste verliezen ten gevolge van den invoer van Iersch vee werden geleden door den veestapel van het noorden van Engeland en van Scootland. Zoo als wij vroeger zagen werd de invoer van vee uit Ierland door eenigen der Engelsche plaatselijke overheden in hunne districten verboden. Het groote gewicht (1) van dien invoer voor Engeland maakte echter de toepassing van eene dergelijke verbodsbepaling op groote schaal en voor langeren tijd onmogelijk, zoodat de voorname havens voor het Iersche vee geopend bleven.

Tot de hevigheid der epidemie werd, volgens velen, ook in hooge mate bijgedragen door de slechte oogsten der laatste jaren, waardoor de Engelsche »farmers» een kapitaalverlies van meer dan £ 100,000,000 zouden hebben ondergaan. Het gevolg daarvan was geweest gebrek aan voldoende en goed voeder, zoodat het vee door karige voeding geleden had in tijden waarin eene rijkelijke dringend vereischt werd.

Eene voorname, zoo niet de hoofdoorzaak van den grooten omvang dien de ziekte in het meergenoemde tijdperk aannam, was evenwel het volslagen gemis aan eenheid in de maatregelen te harer bestrijding genomen en de voorbeeldelooze nalatigheid en onverschilligheid van vele plaatselijke overheden, gepaard met de onwilligheid van het meerendeel der veehouders zich in het algemeen belang te onderwerpen aan maatregelen, welke de uitoefening van hun bedrijf aan banden legden of tijdelijk verhinderden. Zoo als blijkt uit hetgeen hier omtrent den loop der epidemie aangestipt werd, waren juist op het tijdstip toen de ziekte begon te herleven, op het gevaarlijke oogenblik dat in talrijke districten het vee op de weiden gebracht werd, alle wapenen tot hare bestrijding in handen der plaatselijke overheden. Sommigen dezer trachtten hunne districten tegen besmetting te vrijwaren door den invoer van vee uit alle andere te verbieden, doch met uitzondering van deze weinige districten, werd in Engeland aan de ziekte vrije loop gelaten, zonder dat eenige ernstige poging tot hare beteugeling werd aangewend. Dat dit systeem van werkeloosheid en nalatigheid nog aangemoedigd werd door de agitatie tegen den invoer van buitenlandsch

---

(1) In 1883 werden in Engeland uit Ierland ingevoerd 556,867 runderen, 460,729 schapen en 461,017 varkens, te zamen uitmakende 1,478,613 stuks vee, hetgeen bijna gelijk staat met den invoer uit het buitenland gelurende dat jaar. In het voorafgaande werden uit Ierland ingevoerd 782,274 runderen, 558,404 schapen en 502,906 varkens.

vee en de verspreiding van het denkbeeld, dat deze de bron van besmetting was, die steeds alle voorzorgsmaatregelen in het eigen land doelloos zoude maken, behoeft wel geen betoog. In dien zin genomen was de invoer van vee uit het buitenland eene oorzaak van de groote uitbreiding der epidemie, doch ook in dien zin alleen.

Zeer gunstig onderscheidden zich van de meerderheid der Engelsche autoriteiten, door hunne waakzaamheid en energie, de plaatselijke overheden in Schotland, die telkens wanneer de ziekte zich vertoonde, in overleg met elkander doortastende maatregelen namen tegen hare verdere verspreiding en die maatregelen dan ook steeds met goeden uitslag bekroond zagen, zooals blijkt uit het hierboven gegeven overzicht van den loop der epidemie. Ook in Wales en in eenige noordelijke graafschappen van Engeland, vooral in Cumberland, Westmoreland en Northumberland, verder in Durham, Gloucestershire, Herefordshire, Wiltshire, Sommersetshire en Dorsetshire gingen de plaatselijke overheden in de bestrijding der epidemie met voortvarendheid te werk en werd in vele gevallen, ten gevolge der door hen genomen maatregelen en de verstandige medewerking hun door de veehouders verleend, de ziekte binnen het aangetaste erf beperkt.

Met het oog op de over het algemeen door de plaatselijke overheden aan den dag gelegde nalatigheid en onverschilligheid, moet het te meer verwondering baren, dat de Privy Council er niet vroeger toe overging zelf de beteugeling der ziekte in handen te nemen, zooals hij dit in het begin des jaars met zoo goed gevolg gedaan had, en eerst in de laatste dagen van December de gestrenge bepalingen der verordening op het houden van markten van fokvee enz. wederom deed herleven. De groote verbittering en onwil welke die verordening in Februari en Maart onder de veehouders veroorzaakt had, maakt het echter verklaarbaar, dat de Privy Council voor de wederinvoering van den maatregel terugleinsde.

Mond- en klauwzeer onder het uit het buitenland aangevoerde vee.

Uit het buitenland werden in 1883 ingevoerd 3,107 ladingen met 1,624,882 stuks vee, bestaande uit 472,839 runderen, 1,113,317 stuks wolven en 38,726 varkens.

In 136 ladingen werden 2,021 gevallen van besmettelijke ziekte ontdekt, waaronder 1,172 gevallen van mond- en klauwzeer, verdeeld in 90 ladingen.

Het met mond- en klauwzeer besmette vee was afkomstig uit België, Frankrijk, Duitschland, Nederland, Portugal en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, zooals nader blijkt uit onderstaande tabel:

LANDEN VAN HERKOMST.	Aantal ladingen, waarin mond- en klauwzeer ontdekt werd.	Aantal dieren door de ziekte aangetast.		
		Runderen.	Schapen.	Varkens.
België (1)	2	—	8	—
Frankrijk (2)	36	193	—	26
Duitschland (1)	34	—	217	50
Nederland	12	—	22	56
Portugal	2	32	—	—
Vereenigde Staten	4	536	32	—

(1) De invoer van rundvee uit Duitschland en België bleef onvoorwaardelijk verboden.

(2) Sedert 7 April 1883 is geen invoer van vee uit Frankrijk meer geoorloofd.

Ter vergelijking van den invoer van vee uit het buitenland in 1883, met dien gedurende de vier voorafgaande jaren, en van het aantal gevallen van mond- en klauwzeer en van besmettelijke veeziekten in het algemeen, dat in elk dier jaren onder het buitenlandsch vee ontdekt werd, kan de hier volgende tabel dienen:

	Aantal dieren in Groot-Britannië ingevoerd.				Aantal ziektegevallen.	
	Runde- ren.	Schapen.	Varkens.	Totaal.	Mond- en klauwzeer.	Besmettelijke ziekten in het algemeen.
1879	246,652	943,754	51,411	1,241,847	162	1006
1880	386,432	942,279	51,127	1,379,838	155	1223
1881	322,198	938,054	24,459	1,284,711	4977	5822
1882	343,814	1,124,367	15,657	1,483,838	595	859
1883	472,839	1,113,317	38,726	1,624,882	1172	2021

Hieruit blijkt, dat sedert de invoering der wet op de besmettelijke veeziekten van 1878, het aantal gevallen van mond- en klauwzeer — en van besmettelijke veeziekten in het algemeen — onder het geïmporteerde vee, na 1881, het grootst was in het afgelopen jaar.

Van de andere zijde toonen de cijfers der tabel aan, dat de vee-invoer in 1883 ongeveer 400,000 stuks meer bedroeg dan in 1879, terwijl het aantal ingevoerde runderen gedurende die periode verdubbeld is. Dit laatste moet hoofdzakelijk toegeschreven worden aan den grooteren toevoer

uit Denemarken, de Vereenigde Staten, Canada en Zweden, die respectievelijk van 40,785 tot 118,840, van 76,117 tot 154,631, van 25,185 tot 53,177 en van 8,880 tot 27,108 runderen gestegen is.

Tot aanvulling der opgave, voorkomende aan het slot van het rapport van den 23sten September 1883, volgt hier eene tabel, vermeldende het aantal stuks vee gedurende het afgelopen jaar ingevoerd uit elk der landen waarop de maatregel van slachting bij aankomst toepasselijk was en het aantal gevallen van mond- en klauwzeer, als ook van besmettelijke ziekten in het algemeen, onder dat vee aangetroffen :

	Aantal dieren in 1883 ingevoerd.				Aantal ziektegevallen.	
	Runderen.	Schapen.	Varkens.	Totaal.	Mond- en klauwzeer.	Besmettelijke ziekten in het algemeen.
Nederland . .	38,749	214,480	28,392	281,621	78	91
Sleeswijk-Holstein (1)	28,188	49,169	—	77,357	—	—
Portugal. . .	21,866	62	—	21,928	32	32
Spanje. . . .	23,419	169	—	23,588	—	—
Vereenigde Staten . . .	154,631	89,083	1	243,715	568	1,379

(1) De invoer van vee uit Sleeswijk-Holstein was gedurende de vijf eerste maanden des jaars onvoorwaardelijk verboden.

De cijfers dezer tabel geven, wat Nederland betreft, in geen opzicht reden tot voldoening. Terwijl in het jaar 1882 onder het Nederlandsche vee slechts een geval van besmettelijke ziekte (varkenskoorts) voorkwam, werden daaronder in 1883 een en negentig gevallen van zoodanige ziekten ontdekt, en wel 78 gevallen van mond- en klauwzeer, 1 geval van besmettelijke longziekte en 12 gevallen van varkenskoorts. Het aantal gevallen van mond- en klauwzeer onder vee uit Nederland, was in 1883 bijna de helft grooter dan dat der drie voorafgaande jaren te zamen genomen. Het trekt overigens de aandacht, dat, terwijl in de eerste helft van het jaar in 10 ladingen uit Nederland mond- en klauwzeer ontdekt werd, dit in de tweede helft slechts met 2 ladingen het geval was. Gedurende de maand Mei alleen werd de ziekte in 6 Nederlandsche veeladingen ontdekt; de besmette dieren waren uitsluitend varkens.

Onze vee-invoer, die in het jaar 1882 bedroeg 350,809 dieren, bestaande uit 50,095 runderen, 289,900 schapen en 10,814 varkens verminderde in

1883 met 69,188 stuks. Minder ingevoerd werden 11,346 runderen en 75,420 schapen, terwijl het aantal ingevoerde varkens 17,578 meer bedroeg.

Met een enkel woord behoort hier gewag te worden gemaakt van de wijziging die onlangs gebracht werd in de wetgeving op de besmettelijke veeziekten, voor zoover betreft den invoer van vee uit het buitenland. De verwachting daaromtrent uitgesproken in het rapport van 23 September 1883 werd in allen deele vervuld: de Regeering gaf geene uitvoering aan de motie van den heer Chaplin, en niet dan in de uiterste noodzakelijkheid ging zij er toe over in de bestaande wetgeving verandering te brengen.

Ofschoon gedurende het parlementair reces de agitatie tegen den invoer van buitenlandsch vee steeds hooger klom en de dagbladen van bijna alle richtingen met meer of minder aandrang betoogden, dat het de plicht der Regeering was aan het verlangen der veehouders tegemoet te komen, door een voorstel tot wijziging der wet in den zin van de genoemde motie in te dienen, bevatte de Troonrede, waarmede het Parlement op den 5den Februari van dit jaar geopend werd, omtrent dit punt hoegenaamd niets. Nog in de zitting van denzelfden dag diende dientengevolge de hertog Van Richmond en Gordon, lid van het Hoogerhuis, en vooral in de laatste tijden scherp tegen den invoer van vee uit het buitenland gekant, eene »private bill" tot wijziging der wet in. Eerst thans en om erger te verhoeden werd door het Ministerie, en dit reeds den daaropvolgenden dag, in het Lagerhuis de spoedige aanbieding van een Regeeringsontwerp aangekondigd, waardoor aan de bezwaren der veehouders zoude worden tegemoet gekomen.

Het aangekondigde ontwerp werd weinige dagen later, in de zitting van den 15den Februari, in het Hoogerhuis ingediend, doch was eene bittere teleurstelling voor hen, die gehoopt hadden, thans aan den veainvoer uit het buitenland een einde te zien maken. Het ontwerp, hetwelk niet tegen besmettelijke veeziekten in het algemeen, doch bijna uitsluitend tegen het mond- en klauwzeer gericht was, bestond uit zes artikelen; de hoofdbeteekenis lag in de artikelen 1 en 6.

Art. 1 bevatte eene aanvulling van § 35 der wet van 1878, waarbij bepaald wordt, dat de Privy Council *bevoegd* is, tijdelijk den invoer van vee bij verordening te verbieden uit eenig in die verordening bepaaldelijk aangewezen land. Het nieuwe artikel voegde daaraan toe: »en hij (de Privy Council) *moet* de landing van vee verbieden in alle gevallen, waarin hij met betrekking tot eenig land overtuigd is, dat, met het oog op den gezondheidstoestand van den veestapel van dat land, of van het vee uit dat land ingevoerd, op de wetgeving van dat land in zake den in- en uitvoer van vee, en in zake de maatregelen tot voorkoming van het binnendringen of van de verdere verspreiding van besmettelijke veeziekten, of met het oog op andere

omstandigheden, geen redelijke zekerheid bestaat, dat uit dat land geen vee, met mond- en klauwzeer besmet, zal worden ingevoerd."

Deze bepaling had ten doel de verantwoordelijkheid van den Privy Council grooter te maken, door hem te *verplichten* den invoer uit eenig land te verbieden, wanneer hij overtuigd is, dat er geen redelijke waarborg tegen de overbrenging van besmetting uit dat land bestaat. Zoowel de voorstanders als de tegenstanders van den maatregel waren echter eenparig van meening, dat de nieuwe bepaling in werkelijkheid geene verandering van eenige beteekenis in den bestaanden toestand zoude brengen.

Art. 5 van het ontwerp bepaalde bovendien, dat het voorschrift, waarbij het verbod van invoer van vee uit het buitenland onder de opgegeven omstandigheden voor den Privy Council obligatoir werd gemaakt, slechts gedurende twee jaren van kracht zoude zijn.

Het ontwerp der Regeering en de »private bill" van den hertog Van Richmond en Gordon — welke laatste ten doel had den bestaanden middenweg tusschen vrijen invoer en absoluut verbod, namelijk den maatregel van slachting bij aankomst, op te heffen — werden naast elkander in het Hoogerhuis behandeld. Bevreesd, dat zijn eigen voorstel door het Lagerhuis zoude worden verworpen, diende het genoemde lid twee amendementen op het Regeerings-ontwerp in, waardoor dit aanmerkelijk verscherpt werd.

Het eerste betrof art. 1 en stelde voor den Privy Council tot het uitvaardigen eener verbodsbepaling op den invoer van vee uit het buitenland te verplichten »telkens wanneer hij met betrekking tot eenig land *niet overtuigd is*, dat de wetten betreffende den in- en uitvoer van vee, en betreffende het tegengaan van de verspreiding of het binnendringen van besmettelijke ziekten, als ook de algemeene gezondheidstoestand van het vee, zoodanig zijn, *dat zij eene redelijke zekerheid opleveren* tegen den invoer van met mond- en klauwzeer besmet vee uit dat land". Het is duidelijk dat de verantwoordelijkheid van den Privy Council door dit amendement nog aanmerkelijk vermeerderd werd.

Het tweede amendement stelde voor art. 6 van het ontwerp — beperking van het obligatoire gedeelte der wet tot twee jaren — te laten vervallen.

Beide amendementen werden door het Hoogerhuis, na eene krachtdadige oppositie der Regeering, aangenomen.

In het Lagerhuis, waar de zaak in het midden van Maart in behandeling kwam, trachtte de Regeering aan het ontwerp zijn oorspronkelijken vorm terug te geven, door het indienen van twee amendementen op de artikelen 1 en 6, zooals die in het Hoogerhuis gewijzigd waren. Deze poging mislukte en de amendementen der Regeering werden verworpen.

Een oogenblik scheen het alsof, ten gevolge van dit votum, het ontwerp zoude worden ingetrokken. Dit geschiedde echter niet —

zonder twijfel om te voorkomen, dat maatregelen van nog scherperen aard door eene »private bill» zouden worden ingevoerd — en de Regeering diende een nieuw amendement op het gewijzigde art. 1 in. Dit nieuwe amendement bracht daarin geen verandering van eenige beteekenis en wijzigde slechts eenigszins de redactie. Het nam eveneens als beginsel aan dat de Privy Council *verplicht is*, den invoer van vee te verbieden, *wanneer hij niet overtuigd is, dat redelijke zekerheid bestaat dat uit eenig land geen met mond- en klauwzeer besmet vee zal worden ingevoerd.*

De oppositie en de leden der regeeringspartij die zich in deze aangelegenheid bij eerstgenoemde hadden aangesloten, vereenigden zich onmiddellijk met dit amendement, dat met 357 tegen 48 stemmen werd aangenomen.

Ook wat betreft art. 6 gaf de Regeering toe.

Het Hoogerhuis nam eveneens het amendement op art. 1 aan en het ontwerp werd in den vorm waarin het het Lagerhuis had verlaten, op den 19den Mei ll. tot wet verheven.

De invloed, dien de nieuwe bepaling op den invoer van vee op het buitenland zal hebben, kan alsnog moeilijk berekend worden en zal in de toekomst grootendeels afhangen van den geest die den Privy Council met betrekking tot die quaestie op een gegeven tijdstip beheerscht, doch oogenblikkelijk gevaar dat in den tegenwoordigen toestand verandering zal komen, schijnt niet te bestaan, althans zoo de Privy Council zich, door min of meer talrijke gevallen van mond- en klauwzeer onder veeladingen uit eenig land, niet gedwongen ziet tot het uitvaardigen eener verbodsbepaling, ten einde zijne verantwoordelijkheid tegenover het Parlement te dekken.

Meer dan ooit zal het echter thans zaak zijn te verhoeden, dat onder het vee uit Nederland gevallen van mond- en klauwzeer ontdekt worden, en zoodoende aan den Privy Council de overtuiging te scheuken dat den Engelschen veestapel van onze zijde geen gevaar dreigt.

Londen, den 6den Juni 1884.

VAN DER DOES DE WILLEBOIS.